

GEOGRAFIA

Klasa szósta

NIEDOSTATECZNY (1)

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.

DOPUSZCZAJĄCY (2)

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia pojęcia: ciało niebieskie, planeta, gwiazda, księżyc, Układ Słoneczny, galaktyka, orbita, teoria heliocentryczna, górowanie Słońca;
- wyjaśnia, czym zajmuje się astronomia;
- wymienia planety Układu Słonecznego;
- określa miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym;
- wymienia ruchy, które wykonuje Ziemia;
- wyjaśnia, czym był Wielki Wybuch;
- wyjaśnia, na czym polega ruch obrotowy Ziemi;
- podaje kierunek i czas obrotu Ziemi;
- wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi;
- wyjaśnia, na czym polega ruch obiegowy Ziemi;
- podaje czas trwania ruchu obiegowego Ziemi;
- wymienia skutki ruchu obiegowego Ziemi;
- wymienia daty rozpoczęcia astronomicznych pór roku;
- wymienia czynniki mające wpływ na ogrzewanie powierzchni Ziemi przez Słońce;
- wymienia strefy oświetlenia Ziemi;
- podaje, któredy przebiegają granice między strefami oświetlenia Ziemi;
- podaje przykłady stref klimatycznych i krajobrazowych;
- wskazuje równoleżniki na mapie i globusie;
- podaje wartości liczbowe, które przyjmują równoleżniki;
- wyjaśnia, który równoleżnik dzieli Ziemię na półkulę północną i południową, wskazuje go na mapie;
- wskazuje na mapie lub globusie półkulę północną i południową;
- podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się szerokość geograficzną, i jakie ona przyjmuje wartości liczbowe;
- wskazuje południki na mapie i globusie;

- podaje wartości liczbowe, które przyjmują południki;
- wyjaśnia, które południki dzielą Ziemię na półkulę wschodnią i zachodnią;
- wskazuje na mapie i globusie półkulę wschodnią lub zachodnią;
- podaje, za pomocą których kierunków geograficznych określa się długość geograficzną;
- wyjaśnia pojęcie: współrzędne geograficzne;
- określa długość i szerokość geograficzną;
- wyjaśnia, którą współrzędną wykorzystuje się do określania rozciągłości południkowej, a którą do rozciągłości równoleżnikowej;
- wskazuje południki i równoleżniki na mapie oraz globusie;
- odróżnia siatkę kartograficzną od siatki geograficznej;
- wskazuje Europę na mapie świata i globusie;
- wyjaśnia pojęcia: linia brzegowa, półwysep, wyspa, archipelag, morze, zatoka, cieśnina;
- wskazuje na mapie: największe wyspy, półwyspy, morza i zatoki Europy;
- podaje przykłady: największych nizin, wyżyn i gór Europy;
- podaje nazwę i wysokość najwyższego szczytu Europy;
- wyjaśnia pojęcie: klimat;
- odczytuje z mapy klimatycznej nazwy stref klimatycznych występujących w Europie;
- wyjaśnia pojęcia: czynniki klimatotwórcze, prąd morski, typ klimatu, kontynentalizm;
- podaje przykłady państw w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności;
- wyjaśnia, czym jest Unia Europejska;
- podaje nazwę waluty Unii Europejskiej;
- wymienia przykłady państw należących do Unii Europejskiej;
- podaje liczbę ludności w Europie;
- wymienia czynniki decydujące o liczbie ludności danego regionu;
- wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, migracje, gęstość zaludnienia;
- odczytuje informacje demograficzne z wykresów i tabel;
- wyjaśnia pojęcia: miasto, urbanizacja;
- wskazuje na mapie Europy: Londyn i Paryż;
- wyjaśnia, czym są źródła energii;
- wyjaśnia pojęcia: surowce odnawialne, surowce nieodnawialne, alternatywne źródła energii, energia geotermalna;
- wyjaśnia, jak powstaje Smog;
- wskazuje na mapie Islandię;
- wyjaśnia pojęcia: litosfera, płyta litosfery;
- wymienia zjawiska, które zachodzą na granicy płyt tektonicznych;
- wskazuje na mapie Francję;
- wyjaśnia pojęcie: gospodarka;

- wymienia sektory gospodarki;
- przedstawia, na czym polega handel międzynarodowy;
- wymienia przykłady urządzeń high-tech codziennego użytku;
- wskazuje Danię i Węgry na mapie Europy;
- przedstawia, czym zajmuje się rolnictwo;
- wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa;
- podaje przykłady produktów spożywczych typowych dla Danii i Węgier;
- wyjaśnia, kogo uważa się za turystę;
- wyjaśnia pojęcie: turystyka;
- wymienia korzystne czynniki dla rozwoju turystyki;
- podaje przykłady krajów Europy Południowej;
- wskazuje Niemcy na mapie Europy;
- podaje nazwę stolicy Niemiec, wymienia kraje sąsiadujące z Niemcami;
- wyjaśnia pojęcie: przemysł;
- wskazuje Litwę i Białoruś na mapie Europy;
- podaje podstawowe informacje geograficzne na temat Litwy i Białorusi;
- wskazuje Czechy i Słowację na mapie Europy;
- przedstawia podstawowe informacje geograficzne na temat Czech i Słowacji;
- wskazuje Rosję na mapie Europy;
- przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Rosji;
- odczytuje z mapy nazwy stref klimatycznych i krajobrazowych występujących w Rosji;
- wyjaśnia pojęcia: Syberia, tajga, tundra;
- wskazuje Ukrainę na mapie Europy;
- przedstawia podstawowe informacje geograficzne dotyczące Ukrainy;

DOSTATECZNY (3)

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który opanował zakres wiedzy i umiejętności jak na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

- wyjaśnia różnice między gwiazdą a planetą;
- wymienia w kolejności od Słońca planety Układu Słonecznego;
- wymienia teorie dotyczące modelu budowy Układu Słonecznego;
- wyjaśnia pojęcia: wschód i zachód Słońca;
- wyjaśnia pojęcie: doba;
- wyjaśnia związek między ruchem obrotowym Ziemi a rachubą czasu;
- wymienia rodzaje czasu (słoneczny, strefowy, urzędowy);
- wyjaśnia, czym jest rok przestępny;

- określa kąt nachylenia osi Ziemi do płaszczyzny orbity;
- wskazuje na mapie i globusie: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny;
- podaje, na którym równoleżniku promienie słoneczne tworzą kąt prosty z powierzchnią Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku;
- wyjaśnia pojęcia: dzień i noc polarna, podaje miejsca ich występowania;
- wyjaśnia pojęcie: zenit;
- wyjaśnia, dlaczego w Polsce Słońce nie góruje w zenicie;
- wskazuje na mapie równoleżniki będące granicami stref oświetlenia Ziemi;
- podaje konsekwencje zróżnicowanego oświetlenia Ziemi w ciągu roku;
- wymienia strefy klimatyczne;
- wymienia strefy krajobrazowe;
- podaje cechy równoleżników;
- wyjaśnia, o czym informuje szerokość geograficzna;
- określa szerokość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę);
- prawidłowo zapisuje odczytaną szerokość geograficzną danego punktu;
- podaje, jaką szerokość geograficzną mają: równik, zwrotniki, koła podbiegunowe i bieguny;
- podaje cechy południków;
- wyjaśnia, o czym informuje długość geograficzna;
- określa długość geograficzną punktu z dokładnością do 10° (podaje wartość równoleżnika i półkulę);
- prawidłowo zapisuje odczytaną długość geograficzną;
- wymienia południki, przy których nie podaje się kierunków geograficznych;
- określa położenie punktów na Ziemi za pomocą współrzędnych geograficznych;
- wyjaśnia pojęcia: rozciągłość południkowa i rozciągłość równoleżnikowa;
- wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna, siatka kartograficzna;
- odczytuje współrzędne z mapy;
- rozpoznaje obiekty na mapie na podstawie współrzędnych geograficznych;
- określa położenie Europy względem równika, biegunów, pozostałych kontynentów;
- wskazuje na mapie granicę Europy;
- wskazuje na mapie Europy najdalej wysunięte punkty na: N, S, E, W;
- wskazuje na mapie największe formy ukształtowania powierzchni Europy;
- wymienia czynniki klimatotwórcze decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Europy;
- wymienia i wskazuje na mapie typy klimatów występujących w Europie;
- wymienia i wskazuje na mapie państwa w Europie o największej powierzchni i liczbie ludności;

- wyjaśnia przyczyny powstania Unii Europejskiej;
- podaje datę wstąpienia Polski do Unii Europejskiej;
- rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej;
- wyjaśnia pojęcia: emigracja i imigracja, saldo migracji;
- podaje przyczyny malejącej liczby ludności w Europie;
- wymienia kraje ze starzejącym się społeczeństwem;
- podaje przykłady państw w Europie o małej i dużej gęstości zaludnienia;
- wymienia czynniki miastotwórcze;
- wymienia funkcje miast;
- podaje podstawowe informacje na temat Paryża i Londynu;
- charakteryzuje krajobraz wielkomiejski;
- rozpoznaje i klasyfikuje źródła energii (odnawialne i nieodnawialne);
- wymienia rodzaje elektrowni ze względu na surowiec wykorzystywany do produkcji energii (np.: cieplne, hydroelektrownie, jądrowe, wiatrowe, geotermalne);
- podaje przykłady wpływu działalności człowieka na środowisko;
- wyjaśnia pojęcia: wulkan, trzęsienia ziemi, gejzer, magma, lawa, energia geotermalna;
- podaje cechy charakterystyczne krajobrazu Islandii;
- opisuje na podstawie mapy położenie Francji;
- wyjaśnia, czym zajmuje się przemysł, rolnictwo i usługi;
- wyjaśnia pojęcia: eksport, import;
- odczytuje informacje dotyczące gospodarki z wykresów, diagramów;
- wskazuje sektor gospodarki, który ma największe znaczenie dla rozwoju Francji;
- określa na podstawie mapy położenie Danii i Węgier;
- podaje przykłady czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju rolnictwa;
- wyjaśnia pojęcia: plony, struktura użytkowania ziemi, użytki rolne;
- wyjaśnia, czym jest atrakcyjność turystyczna miejsc/obszarów;
- wyjaśnia, czym są walory turystyczne;
- wskazuje na mapie kraje Europy Południowej;
- wyjaśnia, dlaczego w Europie Południowej rozwija się turystyka;
- określa położenie Niemiec na podstawie mapy, wymienia krainy geograficzne, najdłuższe rzeki;
- wyjaśnia pojęcie: struktura przemysłu;
- wymienia przykłady produktów eksportowanych z Niemiec;
- opisuje położenie geograficzne Białorusi i Litwy;
- wyjaśnia pojęcie: dziedzictwo kulturowe;
- wymienia główne atrakcje turystyczne tych krajów;
- opisuje położenie geograficzne Czech i Słowacji;

- o wymienia główne atrakcje turystyczne tych państw;
- o wyjaśnia, dlaczego Polacy są najliczniejszą grupą turystów na terenie Czech i Słowacji;
- o opisuje położenie Rosji na podstawie mapy;
- o oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową;
- o wymienia strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji;
- o podaje przykłady surowców mineralnych występujących na terenie Rosji
- o opisuje położenie geograficzne Ukrainy;
- o wymienia problemy społeczne, polityczne i gospodarcze Ukrainy;

DOBRY (4)

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował zakres wiedzy i umiejętności jak na ocenę dostateczną, a ponadto:

- o wyjaśnia pojęcia: planety karłowate, planetoidy;
- o objaśnia podział planet na planety skaliste i gazowe olbrzymy, krótko je charakteryzuje;
- o opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym według teorii geocentrycznej i heliocentrycznej;
- o przedstawia pozorną wędrówkę Słońca po niebie w cyklu dobowym;
- o analizuje mapę stref czasowych;
- o wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty;
- o podaje przykłady wpływu ruchu obrotowego Ziemi na przyrodę i codzienne życie człowieka;
- o wyjaśnia pojęcia: równonoc wiosenna, równonoc jesienna, przesilenie letnie, przesilenie zimowe;
- o opisuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku;
- o wyjaśnia pojęcie: górowanie w zenicie;
- o wymienia strefy oświetlenia Ziemi;
- o charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi;
- o wskazuje na mapie strefy oświetlenia Ziemi;
- o wskazuje na mapie strefy klimatyczne i krajobrazowe oraz krótko je charakteryzuje;
- o podaje przykłady przyrodniczych konsekwencji zróżnicowania oświetlenia Ziemi;
- o określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1° ;
- o wyjaśnia, dlaczego przy określaniu szerokości geograficznej równika nie podaje się kierunku;
- o określa prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1° ;
- o wyjaśnia, dlaczego przy określaniu długości geograficznej południków 0° i 180° nie podaje się kierunku;

- wyjaśnia, do czego wykorzystuje się współrzędne geograficzne;
- oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową na podstawie podanych współrzędnych geograficznych;
- wyjaśnia pojęcia: siatka kilometrowa (siatka kwadratów), siatka skorowidzowa;
- podaje rodzaje map, na których są wykorzystywane siatki kilometrowa i skorowidzowa;
- przedstawia sytuacje, w których przydają się urządzenia nawigacji satelitarnej;
- określa położenie Polski na podstawie mapy Europy;
- podaje nazwy skrajnych punktów Europy i podaje ich współrzędne geograficzne;
- opisuje linię brzegową Europy;
- wymienia w punktach charakterystyczne cechy ukształtowania powierzchni Europy;
- podaje przykłady depresji i wskazuje je na mapie;
- opisuje czynniki klimatotwórcze, wyjaśniając ich wpływ na kształtowanie klimatu;
- odróżnia czynniki klimatotwórcze strefowe od astrefowych;
- odczytuje z klimatogramów wartość temperatury powietrza i opadów typowych dla danej strefy
- wyjaśnia termin: państwo;
- wymienia i wskazuje na mapie najmniejsze państwa Europy;
- wymienia przyczyny zmian na mapie politycznej Europy;
- podaje rok rozpoczęcia współpracy gospodarczej i nazwy państw, które ją podjęły, co zapoczątkowało integrację europejską;
- przedstawia korzyści wynikające z obecności Polski w Unii Europejskiej;
- wyjaśnia, czym jest demografia;
- opisuje zmiany liczby ludności w Europie w ostatnich latach;
- potrafi obliczyć gęstość zaludnienia;
- wymienia i wskazuje na mapie obszary o małej i dużej gęstości zaludnienia w Europie;
- wyjaśnia, czym jest przyrost rzeczywisty, potrafi go obliczyć;
- wymienia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie;
- wymienia główne religie i grupy językowe występujące w Europie;
- opisuje czynniki decydujące o rozwoju miasta, podaje przykłady miast o różnych funkcjach;
- wyjaśnia pojęcie: aglomeracja;
- wskazuje zalety i wady życia w wielkim mieście;
- wyjaśnia, czym są OZE;
- wskazuje państwa wykorzystujące surowce odnawialne, nieodnawialne, a także energetykę jądrową;
- wymienia wady i zalety stosowania różnych źródeł energii;
- odczytuje informacje dotyczące energii elektrycznej z wykresów i map;

- opisuje położenie Islandii na podstawie mapy;
- przedstawia konsekwencje położenia obszaru na granicy płyt litosfery;
- podaje przykłady niszczącej działalności wulkanów;
- wymienia podstawowe cechy krajobrazu Francji;
- definiuje pojęcia: produkt krajowy brutto, struktura zatrudnienia;
- przedstawia podział przemysłu ze względu na stosowane technologie;
- wymienia czynniki wpływające na powstanie i rozwój technopolis;
- wymienia produkty, z których słynie Francja;
- wymienia popularne we Francji miejsca turystyczne;
- wymienia podstawowe elementy środowiska przyrodniczego Danii i Węgier;
- wskazuje czynniki rozwoju rolnictwa w Danii i na Węgrzech;
- wymienia kierunki rozwoju rolnictwa Danii i Węgier;
- wskazuje typowe produkty eksportowe obu państw;
- wyjaśnia pojęcie: infrastruktura turystyczna;
- wymienia walory przyrodnicze Europy Południowej;
- wymienia walory kulturowe Europy Południowej;
- wymienia charakterystyczne cechy środowiska przyrodniczego Niemiec;
- wskazuje na mapie region Nadrenii Północnej-Westfalii;
- podaje przyczyny zmian w niemieckim przemyśle;
- wymienia cechy niemieckiego przemysłu;
- wskazuje przykłady sposobów ponownego wykorzystania obiektów i terenów poprzemysłowych;
- odczytuje informacje dotyczące przemysłu z diagramów, wykresów;
- przedstawia rys historyczny dotyczący granic i wzajemnych relacji między Polską a omawianymi krajami;
- opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Litwy i Białorusi;
- wskazuje cechy środowiska przyrodniczego stanowiące podstawę rozwoju turystyki;
- planuje wycieczkę zagraniczną;
- opisuje środowisko przyrodnicze oraz atrakcje turystyczne Czech i Słowacji;
- wskazuje cechy środowiska przyrodniczego Czech i Słowacji stanowiące podstawę rozwoju turystyki;
- wyjaśnia pojęcie: cieplice;
- opisuje Morawski Kras;
- wymienia i wskazuje na mapie: największe niziny, wyżyny, najwyższe góry, najwyższy szczyt (zna jego wysokość), najdłuższe rzeki, największe i najgłębsze jezioro Rosji;
- wyjaśnia pojęcie: wieloletniej zmarzliny;
- wymienia rosyjskie surowce mineralne i wskazuje na mapie miejsca ich występowania;

- wyjaśnia pojęcie: kolej transsyberyjska;
- wymienia przyczyny problemów społecznych, politycznych i gospodarczych Ukrainy;
- charakteryzuje sytuację gospodarczą Ukrainy (w tym: przemysł wydobywczy, przetwórczy i rolnictwo);
- wyjaśnia pojęcie: aneksja Krymu;

BARDZO DOBRY (5)

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował zakres wiedzy i umiejętności jak na ocenę dobrą, a ponadto:

- opisuje modele budowy Układu Słonecznego;
- wyjaśnia sposób powstania wszechświata;
- charakteryzuje pojęcie: Droga Mleczna;
- opisuje miejsca wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku;
- mierzy wysokość Słońca nad widnokretem w trakcie zajęć w terenie;
- wyjaśnia sposób podziału Ziemi na strefy czasowe;
- wyjaśnia, dlaczego granice stref czasowych przebiegają wzdłuż południków;
- wyjaśnia, jak zmienia się data po przekroczeniu południka 180° przy przekraczaniu go ze wschodu na zachód i zachodu na wschód;
- wyjaśnia, dlaczego na naszej planecie występują pory roku;
- podaje miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz czas trwania dnia i nocy w pierwszych dniach astronomicznych pór roku;
- przedstawia związek pomiędzy ilością energii słonecznej docierającej do powierzchni Ziemi a kątem, który tworzą promienie słoneczne z powierzchnią Ziemi;
- opisuje zależność pomiędzy strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi, roślinnymi i krajobrazowymi;
- objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania szerokości geograficznej;
- szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej szerokości geograficznej;
- objaśnia zależność pomiędzy skalą mapy a dokładnością określania długości geograficznej;
- szereguje wskazane miejsca w kolejności od leżącego na najmniejszej lub na największej długości geograficznej;
- na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje położenie punktów i obszarów na mapach w różnych skalach, rozpoznaje obiekty geograficzne;

- wyjaśnia, według zamieszczonej w podręczniku instrukcji Krok po kroku, zasady obliczania rozciągłości południkowej i równoleżnikowej;
- rozpoznaje siatki wykorzystywane na mapach;
- analizuje mapę topograficzną własnego regionu;
- odczytuje współrzędne geograficzne z mapy cyfrowej;
- opisuje przebieg granicy między Europą i Azją, Europą i Afryką;
- oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Europy;
- wskazuje części Europy wydzielone ze względów przyrodniczych, historycznych i politycznych; podaje przykłady państw zaliczanych do tych części;
- opisuje ukształtowanie powierzchni Europy;
- przedstawia, w jaki sposób powstawały góry w Europie, podaje przykłady i wskazuje je na mapie;
- charakteryzuje klimaty Europy na podstawie klimatogramów;
- wyjaśnia, na czym polega kontynentalizm klimatu;
- wyjaśnia, czym charakteryzuje się klimat górski;
- wyjaśnia pojęcia: terytorium zależne, region autonomiczny, podaje przykłady;
- opisuje zmiany granic w Europie po II wojnie światowej i wskazuje ich przyczyny;
- przedstawia główne instytucje Unii Europejskiej, ich zadania i siedziby;
- opisuje rozmieszczenie ludności w Europie;
- analizuje mapę rozmieszczenia ludności i poszukuje przyczyn różnic w gęstości zaludnienia różnych obszarów Europy;
- omawia przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw Europy;
- analizuje dane statystyczne, przeprowadza obliczenia demograficzne dotyczące przyrostu demograficznego i formułuje wnioski;
- opisuje zróżnicowanie językowe i wyznaniowe w Europie;
- wyjaśnia pojęcie: obszar metropolitalny;
- opisuje położenie, czynniki rozwoju, komunikację Paryża i Londynu;
- opisuje wykorzystanie źródeł energii na przykładzie: Polski, Niemiec, Norwegii, Francji, Danii, Islandii;
- wymienia i wskazuje na mapie miejsca wydobycia surowców energetycznych Europy;
- podaje przykłady wykorzystania OZE w indywidualnych gospodarstwach domowych;
- wyjaśnia, dlaczego Islandia jest wyspą wulkaniczną;
- analizuje mapy płyt litosfery oraz obszarów trzęsień ziemi i wulkanizmu;
- opisuje atrakcje turystyczne Islandii;
- opisuje cechy środowiska przyrodniczego Francji;
- wyjaśnia pojęcia: przemysł high-tech, technopolis;
- podaje przykłady okręgów przemysłowych (technopolis) we Francji i na świecie;

- opisuje cechy przemysłu Francji;
- charakteryzuje kulturę Francji i turystykę w tym kraju;
- opisuje środowisko przyrodnicze Danii i Węgier;
- charakteryzuje rolnictwo Danii;
- charakteryzuje rolnictwo Węgier;
- przedstawia wpływ klimatu, typów gleb i ukształtowania powierzchni na rozwój rolnictwa Węgier i Danii;
- charakteryzuje walory przyrodnicze Europy Południowej;
- rozpoznaje na zdjęciach charakterystyczne zabytki Europy Południowej;
- opisuje zależność między klimatem a rozwojem turystyki;
- opisuje zależność pomiędzy rozwojem turystyki a dostępnością komunikacyjną;
- określa korzyści i zagrożenia wynikające z dużego ruchu turystycznego w Europie Południowej;
- wymienia cechy gospodarki Niemiec;
- podaje przyczyny rozwoju gospodarki w Zagłębiu Ruhry;
- wyjaśnia, na czym polega restrukturyzacja przemysłu;
- opisuje zmiany w niemieckim przemyśle, wyjaśnia, czym jest tzw.; czwarta rewolucja przemysłowa (przemysł 4.0);
- przedstawia informacje dotyczące polityki międzynarodowej Litwy i Białorusi;
- projektuje trasę wycieczki po Litwie i Białorusi uwzględniającej wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- przedstawia przykłady atrakcji turystycznych oraz rekreacyjno-sportowych Czech i Słowacji;
- wskazuje Pragę jako główny ośrodek przyciągający turystów do Czech, a także wybrane obiekty i imprezy kulturowe stanowiące ważne atrakcje turystyczne tego państwa;
- wymienia konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Rosji;
- charakteryzuje strefy klimatyczne i krajobrazowe Rosji;
- opisuje strukturę PKB Rosji;
- przedstawia mocne strony gospodarki Rosji;
- wyjaśnia wpływ niedawnej przeszłości Ukrainy na strukturę ludnościową oraz wynikające z tego problemy społeczne;
- dostrzega możliwości i zagrożenia rozwoju tego kraju;

CELUJĄCY (6)

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował zakres wiedzy i umiejętności jak na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- porównuje rozmiary Słońca, Ziemi i Księżyca oraz odległości między nimi;
- wymienia nazwy dziesięciu gwiazdozbiorów należących do Drogi Mlecznej;
- analizuje widomą (pozorną) wędrówkę Słońca nad widnokregiem (miejsca wschodu, górowania i zachodu Słońca) na podstawie codziennych obserwacji;
- wskazuje zależność pomiędzy wysokością Słońca nad widnokregiem a porą dnia i roku;
- określa, w których strefach czasowych znajdują się państwa europejskie;
- określa, jaki jest czas słoneczny na wschód i na zachód od południka, nad którym góruje Słońce;
- oblicza różnicę czasu strefowego między miejscowościami położonymi na tej samej półkuli lub na różnych półkulach;
- wyjaśnia zależność pomiędzy długością trwania dnia i nocy a miejscami wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku;
- wyjaśnia pojęcie: pas zodiaku;
- wskazuje znak zodiaku charakterystyczny dla podanej daty;
- wyjaśnia, dlaczego granice stref krajobrazowych, klimatycznych i roślinnych nie przebiegają wzdłuż równoleżników;
- wyjaśnia, czym jest usłonecznienie, potrafi odczytywać jego wartości z mapy;
- wyjaśnia pojęcie: szerokość geograficzna;
- określa prawidłowo szerokość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1' ;
- wyjaśnia pojęcie: długość geograficzna;
- odczytuje prawidłowo długość geograficzną na mapie i globusie z dokładnością do 1' ;
- wyjaśnia wpływ rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze danego regionu (np.: Europy);
- stosuje w praktyce urządzenia lokalizacyjne;
- wyznacza w terenie współrzędne dowolnych punktów (za pomocą mapy lub GPS);
- wyjaśnia sposób odczytywania współrzędnych geograficznych z mapy cyfrowej;
- podaje przykłady wpływu rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na cechy przyrodnicze Europy;
- rozpoznaje na mapie konturowej elementy linii brzegowej Europy;
- rozpoznaje na mapie konturowej wybrane formy ukształtowania powierzchni Europy;
- wyjaśnia wpływ ruchów górotwórczych na ukształtowanie powierzchni Europy;
- opisuje typy wybrzeży w Europie;
- wyjaśnia pojęcie: klimat przejściowy; wymienia cechy i obszar występowania tego klimatu;
- wyjaśnia przyczynę różnic klimatycznych w miejscach położonych na tej samej szerokości lub długości geograficznej;

- wymienia i wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej i państwa Europy, które do Unii Europejskiej nie należą;
- wyjaśnia pojęcia: strefa Schengen, strefa euro, podaje i wskazuje na mapie przykłady państw należących do tych stref;
- wyjaśnia, czym jest brexit;
- przedstawia rolę Unii Europejskiej w przemianach społecznych i gospodarczych kontynentu;
- wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zróżnicowania demograficznego ludności Europy;
- ocenia społecznoekonomiczne i kulturowe konsekwencje migracji na obszarze Europy;
- przyjmuje postawę szacunku i zrozumienia innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju;
- określa podobieństwa i różnice między wielkimi miastami Europy: Londynem i Paryżem;
- wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zróżnicowania demograficznego europejskich metropolii;
- na podstawie map i danych statystycznych wykazuje związek między cechami środowiska przyrodniczego wybranych krajów Europy a wykorzystaniem różnych źródeł energii;
- podaje i wyjaśnia przyczyny zwiększającego się udziału OZE w produkcji energii elektrycznej;
- przedstawia, na czym polega polityka zrównoważonego rozwoju;
- opisuje zależność pomiędzy ruchem płyt tektonicznych a występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi;
- wyjaśnia, w jaki sposób wulkany mogą wpływać na działalność człowieka;
- analizuje zalety i wady izolacji wyspy;
- wyjaśnia pojęcie: terytorium zależne, podaje przykłady terytoriów zależnych Francji;
- analizuje mapę Francji i porównuje ten kraj z Polską pod względem wielkości, liczby ludności, położenia geograficznego i wybranych cech przyrodniczych;
- przedstawia znaczenie nowoczesnego przemysłu i usług w gospodarce na przykładzie Francji
- porównuje cechy rolnictwa obu państw (główne uprawy, chów zwierząt, eksportowane produkty rolne, poziom zatrudnienia, nowoczesność produkcji rolnej);
- przedstawia rekordy duńskiego i węgierskiego rolnictwa;
- zauważa zależność między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej;
- wymienia walory turystyczne krajów alpejskich;
- świadomie prowadzi dyskusję na temat odpowiedzialnej turystyki;

- opisuje przemiany struktury przemysłu Niemiec na przykładzie Nadrenii Północnej-Westfalii;
- określa różnicę między obecną i dawną strukturą przemysłu w Niemczech;
- wskazuje na potrzebę kształtowania dobrych relacji polsko-niemieckich;
- wyjaśnia pojęcie: Ruhrpolen;
- porównuje środowisko geograficzne Białorusi i Litwy;
- charakteryzuje relacje Polski z Białorusią i Litwą;
- porównuje środowisko geograficzne Czech i Słowacji;
- charakteryzuje relacje Polski z południowymi sąsiadami;
- charakteryzuje gospodarkę Rosji na podstawie map tematycznych i danych źródłowych;
- na podstawie danych statystycznych przedstawia sytuację demograficzną i wskazuje problemy społeczne oraz polityczne Rosji;
- przedstawia zmiany na mapie politycznej Rosji;
- opisuje stosunki Rosji z Polską i Europą;
- analizuje sytuację demograficzną i trudności wynikające z malejącego przyrostu rzeczywistego na Ukrainie;
- charakteryzuje relacje Polski z Ukrainą;
- wyjaśnia wpływ Rosji jako wielkiego sąsiada, na politykę i gospodarkę Ukrainy – opisuje aktualny stan relacji obu państw;